

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

1 (407)

JANUARY – FEBRUARY 2024

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой

грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и WoS и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2024

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагадинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2024

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2024

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 1. Number 407 (2024), 306–323
<https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.675>

© **A.A. Tautenbayeva¹, G.M. Kussainov², G.B Turmukhanova³, E. Curiel-Marin⁴, B.T. Abykanova^{3*}, 2024**

¹T.K.Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts, Almaty, Kazakhstan;

²National Academy of Education named after I.Altynsarin, Astana, Kazakhstan;

³Kh. Dosmukhamedov Atyrau University, Atyrau, Kazakhstan;

⁴University of Granada, Spain.

E-mail: aina_tau@mail.ru

SOCIAL NETWORKS AND WEB COMMUNITIES IN AN INTELLIGENT EDUCATIONAL SYSTEM

Tautenbayeva A.A. — Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the T.K.Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts, Panfilov st 127, Almaty, Kazakhstan
E-mail: aina_tau@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0436-0137>;

Kussainov G.M. — candidate of pedagogic sciences, associate professor, leading researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin, Astana, Mangilik El St., 8, Kazakhstan
E-mail: g-satybaldy@list.ru, <https://orcid.org/0000-0003-2438-9527>;

Turmukhanova G.B — master, Senior Lecturer of the KH. Dosmukhamedov Atyrau University, 212 student's avenue, Atyrau, Kazakhstan
E-mail: turmukhanovag@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-8912-2746>;

Curiel-Marin E. — PhD in Educational Sciences, associate professor Department of Pedagogy, University of Granada, Spain
E-mail: ecuriel@ugr.es, <https://orcid.org/0000-0002-0014-3971>;

Abykanova B.T. — Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the KH. Dosmukhamedov Atyrau University, 212 Student's avenue, Atyrau, Kazakhstan
E-mail: bakitgul@list.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0095-3533>.

Abstract. Social interaction within the network can help university students exchange experiences and collaborate on relevant topics. As such, social networks can act as a pedagogical agent, for example, in problem-oriented learning. The purpose of the study is to investigate the role of social networks and web communities in the intellectual educational system. Systematic review can be explained as a research method and process for identifying and critically evaluating relevant studies, and for collecting and analysing data from these studies. The article also discusses the gap between rapidly developing social software and its use for educational purposes. The study of social networks has aroused considerable interest from researchers in various fields, such as psychology, philosophy, education and, more recently, computer science, especially in the field of artificial intelligence. This section defines what is meant by social networks, how these networks are formed and developed, and their relationships with other types of groups. Social networks are the social structure of nodes that represent people (or organisations) and the relationships

between them in a particular area. Therefore, social networks are usually built based on the strength of relationships and trust between participants (nodes). The study of the ways in which these nodes are connected has led to the identification of various types of connections between the nodes. It has been proven that social media services promote social learning by involving students in a complex set of communicative and creative efforts, including new methods of literacy teaching. How teaching social networks can help teachers in teaching them - detecting plagiarism, creating teams for collaborative learning, improving distance learning, and creating strong expert communities-will be presented in various sections of the article. The use of social media in education has been shown to benefit education in several ways, supporting social learning, constructivist teaching methods, authentic learning, student-centred learning, and access to on-demand learning.

Keywords: intellectual learning environment, social networks, web communities, social networks in education, the system of modern education

© А.А.Таутенбаева¹, Г.М. Кусаннов², Г.Турмуханова³, Э. Куриэль-Марин⁴,
Б.Т. Абыканова^{3*}, 2024

¹Т.Қ.Жүргенов атындағы Қазақ Ұлттық Өнер Академиясы,
Алматы, Қазақстан;

²Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, Астана, Қазақстан;

³Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау, Қазақстан;

⁴Гранада Университеті, Испания.

E-mail: aina_tau@mail.ru

ЗИЯТКЕРЛІК БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕР МЕН ВЕБ-ҚАУЫМДАСТЫҚТАР

Таутенбаева А.А. — педагогика ғылымдарының кандидаты, Т.Қ. Жүргенов атындағы Қазақ Ұлттық Өнер Академиясының доценті, Панфилов көшесі 127, Алматы, Қазақстан

E-mail: aina_tau@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0436-0137>;

Кусаннов Г.М. — педагогика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, жетекші ғылыми қызметкер, Ы. Алтынсарин атындағы ұлттық білім академиясы, Мәңгілік Ел көшесі, 8, Астана, Қазақстан

E-mail: g-satybaldy@list.ru, <https://orcid.org/0000-0003-2438-9527>;

Турмуханова Г.Б. — магистр, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің аға оқытушысы, Студент даңғылы, 212, Атырау, Қазақстан

E-mail: turmukhanovag@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-8912-2746>;

Куриэль-Марин Э. — PhD наук, ассоциированный профессор кафедры педагогики, Университет Гранады, Испания

E-mail: jvojvodi@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0014-3971>;

Абыканова Б.Т. — педагогика ғылымдарының кандидаты, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің қауымдастырылған профессоры, Студент даңғылы, 212, Атырау, Қазақстан

E-mail: bakitgul@list.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0095-3533>.

Аннотация. Желідегі әлеуметтік өзара әрекеттестік университет студенттеріне тәжірибе алмасуға және өзекті тақырыптар бойынша ынтымақтастық

орнатуға көмектеседі. Осылайша, әлеуметтік желілер педагогикалық агент ретінде әрекет ете алады, мысалы, проблемалық оқытуда. Зерттеудің мақсаты-интеллектуалды білім беру жүйесіндегі әлеуметтік желілер мен web-қауымдастықтардың рөлін зерттеу. Жүйелі шолуды сәйкес зерттеулерді анықтауға және сыни тұрғыдан бағалауға және осы зерттеулерден деректерді жинауға және талдауға арналған зерттеу әдісі мен процесі ретінде түсіндіруге болады. Мақалада сонымен қатар қарқынды дамып келе жатқан әлеуметтік бағдарламалық жасақтама мен оны білім беру мақсатында пайдалану арасындағы алшақтық талқыланады. Әлеуметтік желіні зерттеу психология, философия, білім беру және соңғы кездері информатика, әсіресе жасанды интеллект сияқты әртүрлі салалардағы зерттеушілердің үлкен қызығушылығын тудырды. Бұл бөлімде әлеуметтік желінің нені білдіретіні, бұл желілердің қалай қалыптасатыны және дамитыны, сондай-ақ олардың басқа топ түрлерімен қарым-қатынасы анықталады. Әлеуметтік желілер – бұл белгілі бір аймақтағы адамдарды (немесе ұйымдарды) және олардың арасындағы қарым-қатынастарды бейнелейтін түйіндердің әлеуметтік құрылымы. Сондықтан әлеуметтік желілер әдетте қатысушылар (түйіндер) арасындағы қарым-қатынастың беріктігі мен сенімділігіне негізделген. Бұл түйіндердің қосылу жолдарын зерттеу түйіндер арасындағы байланыстардың әртүрлі түрлерін анықтауға әкелді. Әлеуметтік желі қызметтері оқушыларды коммуникативті және шығармашылық күш-жігердің кешенді кешеніне, соның ішінде сауаттылыққа оқытудың жаңа әдістеріне тарту арқылы әлеуметтік оқытуға ықпал ететіні дәлелденді. Әлеуметтік желілерді оқыту оқытушыларға оларды оқытуда қалай көмектесе алатындығы - плагиатты анықтау, бірлесіп оқыту үшін топтар құру, қашықтықтан оқытуды жетілдіру, күшті сараптамалық қоғамдастықтар құру мақаланың әртүрлі бөлімдерінде келтіріледі. Білім беруде әлеуметтік желіні пайдалану әлеуметтік оқытуды, оқытудың конструктивті әдістерін, шынайы оқытуды, студентке бағытталған оқытуды және сұранысқа сай оқытуға қол жеткізуді қолдайтын білімге бірнеше жолмен пайда әкелетіні дәлелденді.

Түйін сөздер: зияткерлік оқыту ортасы, әлеуметтік желілер, web-қауымдастықтар, білім берудегі әлеуметтік желілер, заманауи білім беру жүйесі

© А.А. Таутенбаева¹, Г.М. Кусайнов², Г.Б. Турмуханова³,
Э. Кюриэль-Марин⁴, Б.Т. Абыканова^{3*}, 2024

¹Казахская национальная академия искусств им. Т.К. Жургенова,
Алматы, Казахстан;

²Национальная академия образования имени И. Алтынсарина;

³Атырауский университет им.Х.Досмухамедова, Атырау, Казахстан;

⁴Университет Гранада, Испания.

E-mail: aina_tau@mail.ru

СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ И ВЕБ-СООБЩЕСТВА В ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЕ

Таутенбаева А.А. — кандидат педагогических наук, доцент Казахской Национальной академии искусств им.Т.К. Жургенова, ул. Панфилова 127, Алматы, Казахстан

E-mail: aina_tau@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0436-0137>;

Кусайнов Г.М. — кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор, ведущий научный сотрудник, Национальная академия образования имени И. Алтынсарина, ул. Мәңгілік Ел, 8, Астана, Казахстан

E-mail: g-satybaldy@list.ru, <https://orcid.org/0000-0003-2438-9527>;

Турмуханова Г.Б. — магистр, старший преподаватель Атырауского университета им. Х. Досмухамедова, пр. студента, 212, Атырау, Казахстан

E-mail: turmukhanovag@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-8912-2746>;

Э. Кюриэль-Марин — доктор философии, доцент кафедры педагогики Университета Гранады, Испания

E-mail: jvojvodi@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0014-3971>;

Абыканова Б.Т. — кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор Атырауского университета им. Х. Досмухамедова, пр. студента, 212, Атырау, Казахстан

E-mail: bakitgul@list.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0095-3533>.

Аннотация. Социальное взаимодействие внутри сети может помочь студентам университетов обмениваться опытом и сотрудничать по актуальным темам. Таким образом, социальные сети могут выступать в качестве педагогического агента, например, при проблемно-ориентированном обучении. Целью исследования является изучение роли социальных сетей и веб-сообществ в интеллектуальной образовательной системе. Систематический обзор можно объяснить как исследовательский метод и процесс для выявления и критической оценки соответствующих исследований, а также для сбора и анализа данных, полученных в результате этих исследований. В статье также обсуждается разрыв между быстро развивающимся социальным программным обеспечением и его использованием в образовательных целях. Изучение социальных сетей вызвало значительный интерес у исследователей в различных областях, таких как психология, философия, образование и информатика, особенно в области искусственного интеллекта. Авторы статьи определяют, что подразумевается под социальными сетями, как эти сети формируются и развиваются, а также их взаимоотношения с другими типами групп. Социальные сети — это социальная структура узлов, которые представляют

людей (или организации) и отношения между ними в определенной области. Поэтому социальные сети обычно строятся на основе прочности отношений и доверия между участниками (узлами). Изучение способов соединения этих узлов привело к выявлению различных типов соединений между узлами. Было доказано, что сервисы социальных сетей способствуют социальному обучению, вовлекая учащихся в сложный комплекс коммуникативных и творческих усилий, включая новые методы обучения грамоте. То, как обучение в социальных сетях может помочь преподавателям в их обучении, заключается в выявлении плагиата, создании групп для совместного обучения, улучшении дистанционного обучения, создании сильных экспертных сообществ, описано в различных разделах статьи. Было доказано, что использование социальных сетей в образовании приносит пользу образованию несколькими способами, поддерживая социальное обучение, конструктивистские методы преподавания, аутентичное обучение, обучение, ориентированное на учащихся, и доступ к обучению по запросу.

Ключевые слова: интеллектуальная среда обучения, социальные сети, веб-сообщества, социальные сети в образовании, система современного образования

Кіріспе

Мәселені тиімді шеше алатын немесе өзгелермен бірлесіп жұмыс істей алатын табу оңай шаруа емес. Мұны дұрыс жасаудың айқын артықшылықтары бар, өйткені ол әртүрлі деңгейдегі білімі бар адамдарды проблемаларды шешу үшін бірлесіп жұмыс істеуге тарта алады. Пайдаланушының сақталған профиль деректерін пайдаланатын, бірлесіп жұмыс істеу үшін сәйкестіктерді анықтайтын көптеген жүйелер бар. Желі ішіндегі әлеуметтік өзара әрекеттесу университет студенттеріне тәжірибе алмасуға және өзекті тақырыптар бойынша ынтымақтастық орнатуға көмектеседі. Осылайша, әлеуметтік желілер педагогикалық агент ретінде әрекет ете алады, мысалы, проблемалық оқытуда (Фанхаузер және т.б., 2021). Бұл мақала білім берудегі әлеуметтік желілерге, соның ішінде компьютермен бірлескен оқытудың техникалық және әлеуметтік аспектілеріне арналған әдебиеттерге шолу болып табылады. Бұл шолудың мақсаты-әлеуметтік оқыту саласының күрделілігін көрсету және одан әрі зерттеуді қажет ететін кейбір ортақ аспектілерді анықтау. Бұл мақала жалғасып жатқан ауқымды зерттеулерге қысқаша шолу болып табылады. Әдебиеттің осы шолудың негізінде әлеуметтік желілердің қалай қалыптасқанын және оларды тиімді жұмыс істеуге мәжбүрлейтінін қосымша ашу үшін эмпирикалық деректер жинақталады. Web- оқытудың әртүрлі мүмкіндіктері зерттелетіндіктен, зерттеушілер мен университеттер университетте студенттер үшін тиімді онлайн курстарды және қашықтықтан оқитындар үшін оқыту құралы ретінде ұсынуға тырысуда.

Бұл мақала информатика мәдениетіне ерекше назар аудара отырып, студенттерің көзқарасы бойынша педагогикаға бағытталған. Бастапқыда

мақалада қолданыстағы әлеуметтік бағдарламалық қосымшаларға шолу берілді және осы қосымшаларды білім беруде пайдалану мүмкіндігі талқыланады. Содан кейін әлеуметтік желілерді қабылдауға информатика саласындағы студенттердің қазіргі көқарастарына ерекше назар аударылады. Мақалада сонымен қатар қарқынды дамып келе жатқан әлеуметтік бағдарламалық жасақтама мен оны білім беру мақсатында пайдалану арасындағы алшақтық талқыланады. Бұл мақала докторанттар мен оқытушылардың күш-жігерінің нәтижесі болғандықтан, оның нәтижелері әлеуметтік желілердің студенттердің академиялық өміріне, атап айтқанда студенттердің көзқарасы бойынша олардың оқу тәжірибесіне маңыздылығы мен әсерін түсіну үшін пайдалы болуы мүмкін (Читтум және т.б., 2017). Әлеуметтік желілердің оқыту үдерісіне әсерін түсіну үшін әлеуметтік желілердің қалай қалыптасатынын, жоғары оқу орындарының студенттерді қалай топтастыратынын және студенттердің топқа қалай жиналатынын талқылау қажет. Бұл орайда студенттер үшін әлеуметтік желілердің әртүрлілігі мен қабылданатын құндылығы сияқты мәселелер де қарастырылады. Әлеуметтік желілерді оқыту оқытушыларға оларды оқытуда қалай көмектесе алатындығы - плагиатты анықтау, бірлесіп оқыту үшін топтар құру, қашықтықтан оқытуды жетілдіру, күшті сараптамалық қоғамдастықтар құру мақаланың әртүрлі бөлімдерінде келтіріледі (МақДэвид және б.т., 2020).

Топта жұмыс істеуге жарамды адамдарды табудың тиімді әдістерін әзірлеуге айтарлықтай ресурстар бөлінді. Жоғары білім беру саласында университеттер көбінесе студенттерді оқу үлгерімін арттыру үшін топтарға біріктіреді. Ортақ кеңістіктер мен web-беттердің аннотацияларын, сондай-ақ олардың үнемі өзгеріп отыратын мазмұнына қол жеткізу үшін жауап беретін жұмыс үстелдерін пайдалана отырып, web-курстарды пайдалануда біршама жетістікке қол жеткізілді. Онлайн журналдар, вики-беттер, күнделіктер және онлайн-құжаттама да оқу процесінің бір бөлігі ретінде танымалдылық пен педагогикалық сенімділікке ие болуда. Соңғы онжылдықта желілік байланыс технологиялары соқтығысып, метеорологиялық парадигманың өзгеруіне әкелді, бұл адамның дискурсын түбегейлі өзгертті. Бұрыннан бар өзін-өзі көрсету, құпиялылық және тұлғааралық қатынастар Web 2.0 тұжырымдамасын қайта ойластырумен ауыстырылды. Бұл трансформацияның негізінде кәсіби, жеке және академиялық өмір арасындағы шекараларды білдіретін Facebook және Twitter сияқты әлеуметтік желі технологиялары жатады (Оливейра және т.б., 2021).

Қазіргі студенттер әлемі Web 2.0 технологияларымен анықталады. Цифрлық жергілікті тұрғындар ретінде олар пайдаланушыларды пассивті тұтынушылардан көптеген желілік қауымдастықтар арқылы алмасатын пайдаланушылар жасаған мазмұнның тұтынушыларға (жасаушыларына) айналдыратын барлық жерде кездесетін, жоғары қолжетімді, үнемі дамып отыратын технологиялармен байланысты. Технологияға сүйене отырып, студенттердің қазіргі ұрпағы өзін-өзі көрсетудің және ақпарат алмасудың жаңа құралдарына ұмтылады (Ледерман және т.б., 2019).

Зерттеудің мақсаты-интеллектуалды білім беру жүйесіндегі әлеуметтік желілер мен веб-қауымдастықтардың рөлін зерттеу.

Зерттеу әдістемесі

Жүйелі шолуды тиісті зерттеулерді анықтау және сыни бағалау және осы зерттеулерден алынған деректерді жинау және талдау үшін зерттеу әдісі мен процесі ретінде түсіндіруге болады. Жүйелі шолудың мақсаты-белгілі бір зерттеу сұрағына немесе гипотезаға жауап беру үшін алдын ала анықталған қосу критерийлеріне сәйкес келетін барлық эмпирикалық деректерді анықтау болып табылады. Мақалалар мен барлық қол жетімді нақты деректерді қарау кезінде нақты және жүйелі әдістерді қолдана отырып, біржақтылықты азайтуға, арқылы қорытынды жасауға және шешім қабылдауға болатын сенімді нәтижелерді қамтамасыз етуге болады.

Жүйелі шолу тиісті зерттеулерді анықтау және сыни бағалау үшін, сондай-ақ осы зерттеулердің деректерін жинау және талдау үшін зерттеу әдісі мен процесі ретінде түсіндіруге болады. Жүйелі шолудың мақсаты - зерттеудің нақты сұрағына немесе гипотезасына жауап беру үшін алдын ала анықталған қосу критерийлеріне сәйкес келетін барлық эмпирикалық деректерді анықтау. Құжаттарды және қолда бар барлық дәлелдемелерді қарау кезінде айқын және жүйелі әдістерді пайдалана отырып, әділдікті барынша азайтуға, сол арқылы қорытынды жасауға және шешім қабылдауға болатын сенімді нәтижелерді қамтамасыз етуге болады.

Әлеуметтік желілерді зерттеу психология, философия, білім беру және соңғы кездері информатика, әсіресе жасанды интеллект сияқты әртүрлі салалардағы зерттеушілердің айтарлықтай қызығушылығын тудырды. Бұл бөлімде әлеуметтік желілердің нені білдіретіні, бұл желілердің қалай қалыптасатыны және дамитыны, сондай-ақ олардың басқа топ түрлерімен қарым-қатынасы анықталады. Әлеуметтік желілер-бұл белгілі бір саладағы адамдарды (немесе ұйымдарды) және олардың арасындағы қарым-қатынастарды бейнелейтін түйіндердің әлеуметтік құрылымы. Сондықтан әлеуметтік желілер әдетте қатысушылар (тораптар) арасындағы қарым-қатынас пен сенім күшіне сүйене отырып құрылады. Осы тораптарды қосу тәсілдерін зерттеу тораптар арасындағы қосылыстардың әртүрлі түрлерін сәйкестендіруге әкелді. Авторлар қарым-қатынасты сипаттау тұжырымдамасын сәйкесінше күшті және әлсіз немесе ресми және бейресми қатынастар тұрғысынан талқылайды. Бұл тұрғыда күшті байланыс тікелей бір желідегі екі адамның арасында орнатылады, ал әлсіз байланыс – бұл екінші адам арқылы байланысқан екі адамның арасындағы байланыс (бөлінудің екі деңгейі) (Ескес және т.б., 2018).

Байланыс орнату-бұл адамның табиғи процесі. Бұл зерттеу нәтижесінде алынған желілерді модельдейтін алгоритмдерді сипаттайды. Бұл алгоритмдердің мысалдары графикалық теорияда зерттеледі және әлеуметтік құндылықтар мен желі қатысушылары арасында пайда болатын сенім эволюциясын көрсетеді. Желіні құру: адамдардың күнделікті өмірде әлеуметтік желілерді қалай танитыны және қалыптастыратыны информатика саласындағы көптеген

зерттеушілердің назарын аударды. Біздің әлеуметтік желіге қосылу ерекше қызығушылықтарды достық пен қолдауға және білім алмасу сияқты нәрселерге тәуелді болуымыз алгоритм әзірлеушілерді осы аспектілерді абстрактілі түрде талдауға шабыттандырды. Авторлар әдістемені былайша сипаттайды: бір-бірін білмейтін екі адамды екеуінің досы болып табылатын және жаңа қарым-қатынас орнатуға үлес қоса алатын делдал ұсынады. Желіні құрудың немесе кеңейтудің бұл әдісі қауымдастықтар ортақ достар арқылы пайда болған кезде «досының досы» ұғымына сәйкес келеді. Дегенмен, «досының досы» сияқты әдістерді пайдаланған кезде сенімнің күмәнді өлшемдері мен қорытындыларына байланысты сенім және құпиялылық мәселелері күмән тудырады. Әлеуметтік желілер жаңа білімнің бай көзі және біздің нақты қажеттіліктерімізге сәйкес келетін ақпаратты анықтау үшін сүзгі бола алатындықтан, екінші табиғи желі әдісі- бұл есту. Мұнда адамдар кері байланыс алады, білімі мен тәжірибесімен бөліседі, тәжірибе жинайды және әлеуметтік желідегі көршілерінен кеңес немесе көмек сұрайды.

Әлеуметтік желіде белгілі бір критерийлерді іздеу кезінде түрлі іздеу алгоритмдерінің әлеуметтік сипаттамалары зерделенді, олар әлеуметтік желілерге негізделген тәжірибеде іздеу жүйелерін дамытудағы ықтималдықтарды түсіну үшін жеке функцияларды іздеуде пайдалы болуы мүмкін. Әлеуметтік желілерді шарлау үшін іздеу алгоритмдерін пайдалану ерекше адамды іздеуде, содан кейін онымен байланысты адамдарды анықтауда өте пайдалы болуы мүмкін. Желілік динамика: адамдар интернетті немесе әлеуметтік бағдарламалық қамтамасыз етуді еркін пайдаланбай топтарға жиналады. Адамдардың әлеуметтік желілерде өзара іс-қимыл жасауында не жаңалық бар? Қауымдастықтарды ұйымдастырудағы әлеуметтік желінің рөлін түсіну әр түрлі болуы мүмкін. Wellman желілер мен топтар арасындағы айырмашылықты қарастырады: адамдар әлемге топтық көзқараспен қарағанымен, олар желіде жұмыс жасайды. Желілік қоғамдарда шекаралар өткізгіш болып табылады, басқа адамдармен өзара әрекеттесулер орын алады, байланыстар желілер арасында ауысады және иерархиялар тегіс және рекурсивті болуы мүмкін. Әлеуметтік желілердің ашық және еркін байланысқан сипатына байланысты қатысушылар қауымдастықтарға формализмсіз кіреді және шығады. Шынында да, басқалар сияқты бір топқа сәйкес келудің орнына, әр адамның өзінің жеке қауымдастығы бар. Әлеуметтік желілердің өзара әрекеттесуінен шабыттандыратын зерттеушілер күнделікті өмірде не болып жатқанын модельдеу үшін математикалық модельдерді пайдаланады. Осы контекстегі алгоритмдердің мысалдары коалиция құру, желінің дамуы мен тұрақтылығы, кластерлеу алгоритмдері және ойын теориясының алгоритмдері болып табылады. Бұл алгоритмдер әртүрлі салаларда, соның ішінде таратылған процессорларда, коммуникацияларда және компьютерлік желілерде, әлеуметтік экономикада және көп ойын ойнаушылар ойындарында қолданылады. Білім беруде бұл зерттеулерді бағалау сияқты әртүрлі салаларда оқушылардың әлеуметтік желілерін зерттеу немесе визуализациялау үшін

пайдалануға болады. Мысалы, егер мұғалімде желілік визуализация болса, студенттердің достары мен жақын әріптестері желіде көрсетілетінін ескере отырып, олар плагиат жағдайларын оңай тани алады. Сондан кейін бұл топтарға да қатысты. Кейбір сценарийлерде оқытушы студенттерді қатысушы ретінде әлі қатысушылары жоқ топтарға тағайындағысы келуі мүмкін. Осылайша, кейбір оқушылар өздерінің қатысуын қысқартқан кезде топтар зардап шекпейді, ал олардың достары жалқау достарына шағымданбай, оның орнын толтыру үшін көп күш жұмсайды. Оқыту-бұл әртүрлі теориялық, тарихи және философиялық тұрғыдан қарастыруға болатын күрделі құбылыс. Адамдардың білімнің жасалуын қалай қабылдайтынын түсіну үшін және сонымен бірге оқу процесін тұтастай түсіну үшін әртүрлі көзқарастар талап етіледі. Мысалы, феноменологиялық зерттеулер студенттер мен оқытушылардың «ішкі әлемін» түсінуге мүмкіндік береді. Ал белсенділік теориясы құбылыстарды біртұтас тұрғыдан қарастырады. Ол студенттердің оқу процесін кең контексттің бөлігі ретінде түсінуге бағытталған (Акер және т.б., 2018).

Нәтижелер және талқылау

Білім беру моделінің дизайнына жоғары білім беру шеңберінде оқыту мынадай өзара іс-қимыл арқылы жүзеге асырылуы мүмкін: студент(тер) мен студент(тер); студент(тер) мен оқытушы(лар); студент(тер) және әлеуметтік желі. Әлеуметтік желілер оқытудың әлеуметтік-мәдени теорияларының педагогикасымен жақсы үйлеседі деп саналатындықтан, осы зерттеудегі қарым қатынастар мен өзара әрекеттесулер бірінші орында. Оқушының оқыту және оқу іс – әрекеті туралы пікіріне қол жеткізу білім беру құбылыстарын түсіну үшін және білім беруді жақсарту үшін қажет. Бұл мақалада әлеуметтік желілер студенттерге университеттік зерттеулердің мәнін табуға қалай көмектесетіні талқыланады. Оқытудағы басты мәселе – " студенттер қалай білім алады?". Ал адамдар оқуды қабылдап, оқыту туралы ойлайтын түрлі тәсілдерді көрсете отырып, осы проблеманың күрделілігін қарауға көмектесуі мүмкін. Зерттеуде оқытудың алты түрлі тұжырымдамасы анықталған: білімді арттыру; есте сақтау және қайта жаңғырту; қолдану; түсіну; бір нәрсені басқаша көру; тұлға ретінде өзгеру.

Алғашқы үш тұжырымдама оқытуды бірінші кезекте қайта жаңғырту ретінде, ал соңғы үш ұғым оқытуды ең алдымен мағынаны іздеу ретінде қарастырады. Көптеген студенттер пайдаланатын әлеуметтік желіде Мартонның кейбір немесе барлық оқу тұжырымдамалары ұсынылуы мүмкін. Алайда, бұл желінің жұмысына әсер етеді. Бұл зерттеу студенттің белгілі бір жағдайда деп тануға бағытталған және осы себептен оқыту тәжірибесін түсіну әлеуметтік желінің өзінің функциялары мен қарама-қайшылықтары тұрғысынан тұжырымдалуы тиіс. Осы мақсатта қызмет теориясының әдістемелерін қолданудың айқын артықшылықтары бар.

Оқытудың әлеуметтік аспектісі оқытушылар үшін де, студенттер үшін де әрқашан үлкен маңызға ие болды. Авторлар оқу әлеуметтік өзара іс-қимылдың шешуші мәні бар қызмет, контекст және мәдениет функциясы (ахуалдық оқыту

теориясы) болып табылатынын айтады. Оқыту үдерісі ретінде сипатталады: студенттер белгілі бір сенімдер мен мінез-құлық үлгілерін ұсынатын "практиктер қауымдастығына" қатысады және жаңадан келген адам сол қауымдастықтың шекарасынан оның орталығына қарай жылжыған сайын олар белсенді болады. Сонымен қатар, бұл теория ситуациялық оқыту әдетте әдейі емес, байқаусызда болады деп тұжырымдайды, сондықтан оқушы үшін топқа жатқызылғаннан гөрі өз бетінше таңдайтын қоғамдастыққа тиесілі болудың тиімді екенін айтады. Ситуациялық оқыту тұжырымдамалары Выготскийдің әлеуметтік даму теориясынан туындады, ол сонымен бірге әлеуметтік өзара іс-қимыл танымның дамуында іргелі рөл атқарады деп тұжырымдайды. Зерттеушілер оқу бағдарламасын әзірлеуде, әсіресе асинхронды оқыту желілерінде оқытудың әлеуметтік жағының маңыздылығын атап көрсетеді. Бұл құжат курстағы жеке жетістік немесе білімдегі сәтсіз студенттің оқу процесінде өзін қалай сезінетініне немесе бөгде сезінетініне байланысты болуы мүмкін екенін көрсетеді.

Білім беру контекстінде шағын топтық сабақтар дәстүрлі түрде студенттерді оқытудың айқын пайдасы үшін пайдаланылды. Дегенмен, шағын топтардағы сабақтар көбінесе университетте екі функцияға ие, себебі студенттер оқу кезінде кәсіби және академиялық қысымға ұшырайды. Университетті бітіргеннен кейін түлектер жұмыс берушілердің командалық жұмысқа, қарым-қатынасқа және жобаларды таныстыруға қойылатын талаптарына тап болуы мүмкін. Шағын топтарда жұмыс істеу білім беру жүйесі осы дағдыларды үйретуге және бизнестің қажеттіліктерін қанағаттандыруға тырысатын тәсілдердің бірі. Шағын топтардың динамикасы желінің тиімділігіне әсер ететін айнаымалылардың түрлерін көп түсіну арқылы өте жақсы зерттелген сала болып табылады.

Білім беру контекстінде белгілі бір факторлар топтық әрекеттер мен нәтижелерге үлкен ықпал етуі немесе кедергі келтіруі мүмкін. Мысалы, топтың құрамы топтың өз мақсаттарына қаншалықты тиімді жетуіне әсер етуі мүмкін. Сондықтан топтың мақсатты мүшелері де, әлеуметтік бағдарланған адамдар да бір желіде болғаны қалыпты жағдай. Зерттеушілер топтың/желінің өз мақсаттарына жетуі үшін және топтың қоғамдық пайдалы ретінде қабылдануы үшін қажет деп болжайды (Бремер және т.б., 2018).

Соңғы уақытта топтық құрамның білімді қалыптастырудағы маңыздылығы айыпталуда. Олар оқушылардың мінездемелерінің әсері пікірталас тобының студенттерінің мінездемесіне қарағанда маңызды болуы мүмкін деп мәлімдейді Міндеттердің сипаттамалары, жеке оқыту стилдері және тапсырмаға негізделген оқытуға қатынасы оқу нәтижелеріне айтарлықтай әсер ететіні туралы айтылады. Шынында да, оларды зерттеуде маңызды топтық сипаттамалар табылмады.

Топтың құрамынан басқа, топтың қалай жұмыс істеуіне бірнеше басқа маңызды факторлар әсер етеді. Оларға мотивация, ынта, бұрынғы топтық жұмыс тәжірибесі және қарым-қатынас дағдылары сияқты жеке қасиеттер

жатады. Сонымен қатар, қатысушылардың мінез-құлқы, студенттердің көзқарасы және қатысушылардың қолдауы топтың жұмысына әсер етеді. Ең соңында, топтық динамика, студенттердің бірлескен күш-жігері және топтық жұмыстың сапасы топтың қалай жұмыс істеуіне әсер етеді. Проблемалық оқыту шағын топтардың қызметіне негізделген және көбінесе білімді әлеуметтік құру идеясына негізделген дидактикалық іс-әрекеттің пайдалы үлгісі болып табылады. Топтың құрамынан басқа, топтың қалай жұмыс істейтініне бірнеше басқа маңызды факторлар әсер етеді. Оларға мотивация, ынта, бұрынғы топтық жұмыс тәжірибесі және қарым-қатынас дағдылары сияқты жеке қасиеттер жатады. Сонымен қатар, қатысушылардың мінез-құлқы, студенттердің көзқарасы және қатысушылардың қолдауы топтың жұмысына әсер етеді. Соңында, топтық динамика, студенттердің бірлескен күш - жігері және топтық жұмыс сапасы топтың қалай жұмыс істейтініне әсер етеді. Проблемалық оқыту шағын топтардың қызметіне негізделген және білімді әлеуметтік құру идеясына негізделген дидактикалық іс-әрекеттің пайдалы мысалы болып табылады. Қатысушылардың қолдауы проблемалық-бағдарланған оқытудың ең маңызды оң аспектісі болып табылады, бұл бірнеше зерттеулерде көрсетілген. Қатысушылардың бірдей қиындықтармен күресіп жатқанын түсіну өте маңызды. Топ сонымен қатар көмек пен сенімге жүгінуге болатын желі құрады. Бұл пайдалы деп саналады, әсіресе достарының бейресми әлеуметтік желісі жоқ студенттер үшін (Бреслин және т.б., 2019).

Оқытудың әлеуметтік аспектісінің маңыздылығы көп салалы және оны одан әрі қарауды қажет етеді, бұл бірлескен оқу тобына қатысу студенттерге қолдау желісін дамытуға мүмкіндік беретіндігімен расталады. Бұл көптеген деңгейлерде өте маңызды, әсіресе желі студентке неғұрлым кең әлеуметтік қауымдастықтармен байланыс орнатуға көмектеседі. Осылайша, аналогтық желі (қолдау желісі) студенттердің сабаққа келуін және сабаққа қатысуын көтермелейді. Сонымен қатар, оқу қауымдастықтары студенттерге әлеуметтік және академиялық қажеттіліктерді бір уақытта қанағаттандыруға мүмкіндік береді. Авторлар әлеуметтік тиістілік академиялық қатысу құралы ретінде қызмет ететінін атап көрсетеді. Бұл әріптестердің қолдауының маңыздылығына баса назар аударылады.

Автор әлеуметтік оқшауланудан зардап шегетін кейбір студенттердің оқуға қанағаттануы жоқ екенін атап көрсетеді. Әлеуметтік желінің болмауы басқа факторлармен қатар студенттерді курстан шығару сияқты түбегейлі шараларға әкелуі мүмкін. Керісінше, қоғамдық өмірге жеткілікті оқу орындарына қатысудың жоқтығын өтеуі мүмкін. Бұл оқытудың бірінші оқу жылында өте маңызды, содан кейін академиялық мәселелер маңызды бола бастайды (Алтункурек және т.б., 2019).

Әдетте, білім беру мекемелері сыныпта, оқулықта, зертханада және дәріс залында әртүрлі білім беру тәсілдерін қолданады. Әрекеттер бетпе-бет жүргізілуі мүмкін, бірақ сонымен қатар әлеуметтік желі технологияларын, соның ішінде әріптестерді бағалау, талқылау және ынтымақтастықты пайдалану арқылы

жүзеге асырылуы мүмкін. Курстарды әзірлеушілер осындай мүмкіндіктерді осындай жолмен пайдалануға болатын чаттар, пікірталас форумдары және бірлескен жұмысты қолдау құралдарының көмегімен тез арада анықтады. Мұндай тәсілдердің тиімділігі міндетті түрде бағалау, талдау және талқылау тақырыбы болып табылады. Зерттелетін саладағы әлеуметтік желіні зерттеу тақырыпқа ортақ мүдделері бар жеке адамдар тобы идеялармен бөлісу немесе шешім табу үшін бірлесіп жұмыс істеген кезде пайда болатын әлеуметтік оқыту процестерін қамтиды. Өздігінен таңдалатын топтардың процестері мен мінез-құлқын бақылау топтарда немесе нақты білім беру мақсаттарында өзара іс-қимылды ұйымдастыру үшін пайдаланылуы мүмкін.

Web 2.0 технологиясын пайдаланатын әлеуметтік желі қосымшалары аудиторияда қолдануға болатын мүмкіндіктерді көрсетеді. Олар әдеттегі eLearning құралдарында байқалатындардан ерекшеленетін парадигмалармен жұмыс істейді. Алайда үлкен студенттік топтары бар әлеуметтік желілер құралдарын пайдалану проблемаларды тудыруы мүмкін. Әлеуметтік оқыту жағдайында әдеттегі байқалатын мінез-құлықтың хабардарлығын арттыру немесе күрделілігін түсінудің артықшылығы құралдарды басқару қабілетін арттыруы мүмкін. Студенттердің семантикалық модельдеу мүмкіндіктерін зерттеуде үлкен желілік қауымдастықтар ішінде студенттік желілерді автоматты және динамикалық құруды жеңілдету үшін семантикалық веб-әлеуметтік желілерді пайдалану зерттеледі. Желілік сипаттамалар мен мүшелер семантикасын байытуда құнды ақпарат бере алады. Бұл белгілі бір білім беру мақсаттары үшін желіні пайдалануға мүмкіндік беретін топтардың таралуын реттеу үшін пайдаланылуға мүмкіндік береді (Шнелл және т.б., 2018).

Осы мақаланың басында айтылғандай, мәселені тиімді шешу немесе басқалармен бірлесіп жұмыс істеу үшін дұрыс қызметкерлерді анықтау қиын міндет болып табылады. Пайдаланушы профильдеріндегі ақпарат негізінде қызметкерлерді таңдауға бағытталған бірқатар жүйелер бар. Әдетте мұндай жүйелерде толтыруды қажет ететін онлайн пішін немесе пайдаланушыны қызықтыратын тақырыптарды анықтау үшін компьютерде фондық режимде жұмыс істейтін бағдарламалық құрал агенті болады. Жобадағы рөлдер, жазылған жарияланымдар және басқалармен жазбаша қарым-қатынас айқындаушы факторлар болып табылады. Басқа жүйелер белгілі бір дағдылары бар адамдарды сәйкестендіруге көмектеседі. Мысал ретінде агенттерге негізделген сараптамалық іздеу құралдары, бір аналогты іздеу құралдары және сараптамалық білім алу әдістері немесе ұсыныстар кіреді. Бұл жүйелердің әрқайсысы пайдаланушы профиінің деректерін сақтайды және шектеулер жиынтығын ескере отырып, серіктестерді табуға болады. Содан кейін алынған пайдаланушылар жиынынан топ құруға болады. Агент негізіндегі сараптамалық іздеу құралдары белгілі бір тақырып аймағындағы сарапшыларды іздеу үшін оңтайландырылған. Өткен жұмысқа негізделген тәжірибені назарға ала отырып, жүйе сұранысқа ең жақсы түрде сәйкес келетін тұлғаны айқындайды (Бетанкур және т.б., 2018).

Аналогтары бар іздеу жүйесі- бұл икемді және тиімді өзін-өзі ұйымдастыру жүйесін құру әдісі. Бұл студенттер мен студенттер топтарын басқаратын және ұйымдастыратын көп агенттік механизмді қолдана отырып, ұқсас студенттерді оқу процесінде олардың қалауы мен мінез-құлқына қарай топтастыруға мүмкіндік береді. Бұл әдіс сыйақы мен алмасудың тиімді алгоритмдерінің көмегімен қосымша кеңейтілуі мүмкін, олар студенттерді ұқсас артықшылықтарымен немесе мүдделерімен жеке қоғамдастыққа біріктіруі мүмкін. Тәсіл екі пайдаланушы арасында делдал ретінде таңдау құралын қамтамасыз етеді. Бұл бағдарлама пайдаланушылардың бір-бірімен жұмыс істеуге жарамдылығын білуге бағытталған. Ақырында, сарапшының білім жөніндегі ұсынысы табиғи білімді анықтауға көмектеседі. Мұндай әдістерді пайдаланушылар негізгі қажетті персоналды сәйкестендіре алады, содан кейін оны топтарға біріктіре алатын сәйкестендіру қызметін ұсынуға ұмтылатын компанияларда жиі қолданылады (Джонстон және т.б., 2018).

Информатика бойынша білім беру контекстінде мысал ретінде әлеуметтік желілерді дамытудың екі типтік мысалы қарастырылады. Біріншіден, мұғалім жоба тапсырмасын орындау үшін студенттердің кездейсоқ жиынтығын таңдайды. Содан кейін студенттер тобы өздерінің тәжірибесіне сүйене отырып, топты таңдайды. Осылайша, әлеуметтік желілік бағдарламалық қамтамасыз ету пайдаланушыларға олар жұмыс істейтін адамдардың қолайлы топтарын анықтауға және өз ақпараттарын бөлісуге мүмкіндік беретін командаларды құруға көмектесетіні анық.

Бұл зерттеудің басты мақсаты қабылдаушы мекемелердің, факультеттердің және таңдалған оқу бағдарламасының білім беру үшін әлеуметтік желілерді құруға және орналастыруға тигізетін әсері болып табылады. Осы үш әсердің әрқайсысы білім берудегі әлеуметтік жұмыс желілерінің жобалану және қолдау көрсету жолын ынталандыруы немесе реттеуі мүмкін (Стерн және т.б., 2020). Осы контексттегі желілердің типтік мысалдарына оқу жоспарының бөлігі ретінде университеттің/кафедраның тікелей демеушілігімен (оқу бағдарламасына байланысты) және студенттердің университет жұмысын толықтыру үшін өздігінен пайда болатындары (оқу бағдарламасына қатысты) жатады. Осыған байланысты институционалдық ықпал тікелей және жанама түрде көрінеді. Белсенділік теориясы моделі мұндай әсерлерді нақты көрсету үшін пайдалы құралды ұсынады. Белгілі бір оқу бағдарламаларының әлеуметтік желілеріне осы әсерді модельдеу үшін 8 негізгі факторды қарастыруға болады:

1. Қызығушылықтың белсенділігі, бұл жағдайда әлеуметтік желі.
2. Іс-әрекеттің объектісі немесе мақсаты: білімді қалыптастыру.
3. Іс-әрекетпен айналысатын субъект: студент.
4. Іс-әрекетке делдалдық құралдар: жабдық, интерфейс, оқыту платформасы, әлеуметтік бағдарламалық қамтамасыз ету және жеткізу механизмдері.
5. Делдалдық қызметтің ережелері мен ережелері: саяси және педагогикалық стратегиялар.
6. Делдалдық қызметтің еңбек бөлінісі: топтық рөлдерді бөлу.

7. Ис-әрекет жүзеге асырылатын қоғамдастық: студенттік топ.

8. Ис-әрекетке бағытталған нәтиже: бірлескен оқыту.

Бірнеше негізгі бағыттар бойынша (қабылдаушы мекеме/департамент тарапынан) қоршаған ортаға әсерін бірден анықтауға болады.

Аппараттық және бағдарламалық қамтамасыз ету олар ұсынатын әлеуметтік желінің бағдарламалық ортасының технологиялық мүмкіндіктері мен шектеулерін жанама түрде анықтайды. Бұл мүмкіндіктер мен шектеулерді құрылымдық немесе қызметтің шегін анықтайтын кіріктірілген «ережелер» ретінде түсіндіруге болады. Мысалы, желінің пайдалылығы жоғары жылдамдықты немесе үздіксіз болуы мүмкін желілік қосылымды қамтамасыз етуге байланысты болады. Қолжетімділікті қамту немесе желінің кез келген қатысушысы желінің басқа қатысушыларымен байланыса алатын дәрежесі агенттік сарапшыларды іздеу құралдарына қатысты институционалдық саясатпен шектелуі немесе ұлғаюы мүмкін. Қоршаған орта сонымен қатар қауымдастықтар мен топтарға қол жетімді қатысушы екендігін анықтайды және бұл "еңбек бөлінісіне", яғни әлеуметтік желі қатысушылары қабылдайтын топтық рөлдерге әсер етуі мүмкін. Бұған қоса, көптеген информатика кафедралары "жұптық бағдарламалауды" енгізді, мұнда студенттер компьютерге деген алаңдаушылықты азайту үшін тапсырмаларды орындау үшін жұптасады. Егер бұл комбинация біркелкі емес жұмыс жүктемесіне әкелсе, бағдарламалаудағы өзіндік тиімділік пен сенімді арттырудың айқын артықшылықтарына қарамастан, әлеуметтік желілерге таралатын жанжал туындауы мүмкін.

Қоршаған орта университеттің профессор-оқытушылар құрамы арқылы-оқу бағдарламасының мазмұны мен тақырыбын және тапсырманың педагогикалық ұйымдастырылуын анықтайтыны анық. Сонымен, қоршаған ортаға оның әсерінің пайдалану шарттары немесе басқа тәжірибе кодекстері түрінде болуы мүмкін нақты әлеуметтік ережелер арқылы беріледі. Оқу жоспарымен байланысты сыртқы әлеуметтік желілерге қоршаған ортаның әсерін түсіну қиын. Бұл желілер оқу орнының тікелей әсер ету аясынан тыс пайда болады және желіні университетте онлайн жеке тұлғасын растаған студент оқу бағдарламасының мазмұнымен жұмыс істеу үшін құруы мүмкін болса да, бұл екі элементтің өзі институционалдық қатысуының жалғыз нақты дәлелі болуы мүмкін.

Студентке бір уақытта бірнеше бағыттар, соның ішінде институционалдық әсерлер әсер етеді. Студенттер өздерін университет құндылықтарымен сәйкестендіре алады немесе оларды игере алады, осылайша оның әлеуметтік желідегі агенті бола алады. Мұндай агенттіктің мысалдары-студенттер өздерінің гносеологиясы арқылы оқу мәдениетін, олар жалдайтын ресурстар мен қызметкерлерге беретін құндылығын және оқу мақсаттарына жету үшін алатын топтық рөлдерді қамтиды. Студенттер оқу пәнін және оқу орнын өздері таңдайтындықтан, құндылықтар олардың оқу орнының құндылықтарына сәйкес келеді деп күтуге болады (Салми және т.б., 2019).

Қорытынды

Әлеуметтік желі қызметтерін педагогтар әдеттегі сыныптағы ортаны толықтыратын оқыту және оқу құралдары ретінде көбірек пайдаланады, өйткені олар шығармашылық, шынайы және/немесе икемді сызықтық емес оқыту тәжірибесі арқылы қолданыстағы оқу бағдарламасын байытуға жаңа мүмкіндіктер береді. Чаттардан, пікірталас форумдарынан, блогтардан және Facebook сияқты қызметтерден және / немесе Second Life сияқты виртуалды әлемдерден әлеуметтік желі құралдары оқу бағдарламасына мақсатты түрде қосылады.

Әлеуметтік желі қызметтері оқушыларды коммуникативті және шығармашылық күш-жігердің күрделі кешеніне, соның ішінде сауаттылықты оқытудың жаңа әдістеріне тарту арқылы әлеуметтік оқытуға ықпал ететіні дәлелденді. Осы мақалада сипатталған Facebook зерттеуі Facebook-ті білім беру құралы ретінде пайдаланған курстарды бітірген студенттердің қабылдауын зерттеді және қатысушылар Facebook-ті тұлғааралық қарым-қатынасты нығайтуға, оқу қауымдастықтарын құруға және студенттерді тартуға көмектесетін құнды құрал деп санайтынын анықтады. Білім беруде әлеуметтік желіні пайдалану әлеуметтік оқытуды, конструктивистік оқыту әдістерін, шынайы оқытуды, студентке бағытталған оқытуды және сұраныс бойынша оқытуға қол жеткізуді қолдау арқылы білімге бірнеше жолмен пайда әкелетіні дәлелденді.

Информатика - өзіндік ерекше мәдениеті бар пән және бұл интернеттегі әлеуметтік өзара әрекеттесу сипатына әсер етеді. Өртүрлілік осы мақаланың басқа жерінде талқыланатындықтан, информатика саласында оқытын студенттер мен олардың курстастары ортақ сипаттамаларын және олардың бірлескен тапсырмаларының әсерін қарастыру қажет. Ортақ байланыстарға негізделген топтар (шынайы өмірде) және ортақ сәйкестікке негізделген топтар бар. Жалпы байланыс тобы, ең алдымен, курстастар арасындағы достық тобында болатын байланыстарға негізделген. Жеке тұлғаның жалпы тобына қосылу топтың мақсатымен жеке тұлғаны сәйкестендіруге негізделген. Prentice сипаттаған айырмашылықтар мен процестер онлайн топтарға да қатысты.

ЖОО-да қабылдау критерийлері өздері таңдалған және ұқсас білім деңгейін алған, ұқсас пәндер бойынша және ұқсас мүдделерді білдіретін адамдарға қолданылады. Осылайша, студенттердің қабылдау кезіндегі білім беру тәжірибесі жалпы ұқсас. Студенттердің басым көпшілігі сол жаһанданған технологиялық ортада өсті және олар үшін компьютерлер мен интернет әдеттегідей «мыңжылдықтар» немесе «жергілікті халықтың» ұрпағы ретінде сипатталады. Информатика түлектерінің мамандығы бойынша компьютерлік сауаттылығы жоғары және курстас студенттерді қалыптастыру кезінде олар бастапқыда ортақ тұлғаға негізделеді деп күтуге болады. Ортақ сәйкестіктері бар топтар, ортақ байланыстары бар топтарға қарағанда, топтық нормаларға сәйкестік пен ұстанудың жоғары деңгейін көрсетеді. Бұл информатика сияқты жалпы сәйкестілік топтарындағы шектеулі әртүрлілік болатынын

көрсетеді. Айырмашылықтар мен процестер онлайн топтарға да қатысты. Бұл информатиканың өзіндік мәдени "нормалары" білім беру бағдарламаларына тән әлеуметтік желілерде асыра сілтелеу деп күтуге болады деп болжайды. Информатикадағы мәдени нормалар әлеуметтік сәйкестендіру процестерін қиындатады және тиісінше табысты қоғамдастық құру мүмкіндігін азайтады. Информатика ғалымдары жағдайында мұндай жалпылауларға жақындау үшін бұл зерттеу қатысушы студенттердің демонстрациясына мұқият назар аударуы керек. Адамдар, олардың әлеуметтік желілері мен институттары арасындағы қалыптасқан қарым-қатынастарды құрметтеу қажет.

Оқыту мен оқытуда әлеуметтік желілерді және басқа да Web 2.0 коммуникациялық технологияларын пайдалану бойынша қосымша зерттеулер жүргізу қажет. Әдебиетте айтарлықтай кемшіліктер сақталады және алға жылжу үшін көбірек зерттеулер қажет.

Аталмыш мақала ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігінің 2023-2025 жж. жүзеге асырылатын АР19678780 «Цифрлық ресурстар арқылы ЖОО оқытушысы мансабының әртүрлі кезеңдерінде «soft skills» қалыптастыру кезінде кәсіби дамудағы кедергілерді зерттеу» гранттық қаржыландыру аясында дайындалды.

ӘДЕБИЕТТЕР

Акер С., Мидик О. (2020). Түркиядағы медицина факультеті студенттерінің COVID-19 пандемиясына қатысты пікірлері. Қоғамдық денсаулық сақтау журналы. — 45 (4), — 684–8.

Алтункүрек С.З., Бебіс Х. (2019). Сауықтыру коучингінің ерте жасөспірімдердің әл-ауқаты мен денсаулығын сақтау мінез-құлқына әсері. — *Қоғамдық денсаулық сақтау мейірбике ісі*. — 36 (4), — 488–97.

Бетанкур Л., Вотруб-Дрзал Э., Шунн Б. (2018). Ғылыми жетістіктердегі әлеуметтік-экономикалық олқылықтар. STEM-білім берудің халықаралық журналы. — 5, — № 38 бап.

Бремер Э., Грэм Дж. Д., Велдхейзен С., Кэрни Дж. (2018). Балалар мен жастарға арналған мектептегі күнделікті физикалық белсенділік бастамасын бағалау бағдарламасы. BMC Қоғамдық денсаулығы. — №18 (1), — № 1023. — <https://doi.org/10.1186/s12889-018-5943-2>

Бреслин Г., Шеннон С., Рафферти Р., Фицпатрик Б., Белтон С., О'Брайен В. (2019). Спорттың өмірге әсері: әлеуметтік-экономикалық жағдайы төмен балалардағы барлық Арал: кластерлік рандомизацияланған бақыланатын сынақ. Денсаулық сақтау саласындағы өмір сапасының көрсеткіштері, — 17 (1), — № 66 бап.

Джонстон К.М., Кемпс Э., Чен Дж. (2018). Балалардағы мазасыздық пен депрессияның алдын алудың әмбебап мектеп бағдарламаларының мета-анализі. Клиникалық балалар мен отбасы психологиясына шолу. — 21 (4), — 466–81.

Ескес А., Гросман Н., Уайлд М. (2018). Исследования влияния структуры в контексте поддерживающего автономии или контролирующего поведения учителя на внутреннюю мотивацию учащихся. Обучение и индивидуальные различия. — №62. — 69–78.

МақДэвид Л., Карлтон Паркер Л., Ли В. (2020). Технологияға негізделген физикалық белсенділік бағдарламасындағы студенттердің әлеуметтік және мотивациялық нәтижелеріне мектептегі және мектептен кейінгі жеткізудің әсері. STEM Education халықаралық журналы, — 7, — № 28.

Ледерман Дж., Ледерман Н., Бартелс С., Хименес Дж., Акубо М., Али С., Чжоу С. (2019). Жетінші сынып оқушыларының түсінуін халықаралық бірлескен зерттеу. ғылыми ізденіс: Базалық көрсеткішті орнату. — *Journal of Research in Science Teaching*, — 56(4), —486–515.

Оливейра Д.М.Д., Педро Л., Сантос К. (2021). Жоғары білім беру сыныптарында мобильді

косымшаларды пайдалану: Оқушылардың қабылдауы мен нақты пайдалануының салыстырмалы пилоттық зерттеуі. — *Smart Learning Environments*, —8, —№14.

Салми Х., Тунберг Х. (2019). Жаратылыстану ғылымдарын зерттеудің бейресми және ресми контекстіндегі өзін-өзі анықтаудың рөлі. Оқу жағдайларын зерттеу. 22 (1), 43-63.

Стерн С., Лизарондо Л., Карриер Дж., Годфри С., Ригер С., Салмонд С., Апостола Дж., Киркпатрик П., Лавдей Х. (2020). Аралас әдістерге жүйелі шолулар жүргізу бойынша әдістемелік нұсқаулық. *JVI* нақты деректерін жалпылау. — 18 (10), 2108–2118.

Фанхаузер С.С., Рид Г., Мирзоян Г. (2021). Ғылыми жарияланым процесіне қатысу: мектеп жасына дейінгі оқушылардың ғылыми кәсіпорын шеңберіндегі жарияланымдарды қалай қабылдайтынын зерттеу //— *Ғылыми білім беру саласындағы тәртіптік және пәнаралық зерттеулер (мақала)*, 2021. — 3. — № 4.

Читтум Дж. Р., Джонс Б.Д., Акалин С., Шрам А.В. (2017). STEM мектептен тыс бағдарламасының студенттердің мотивациясы мен қатысуына әсері. — *International Journal of STEM Education (мақала)*, — 4, — № 11.

Шнелл Б. (2018). Математика ғылымдары бойынша қайталанатын зерттеулер біздің рецензиялау мәдениетімізді өзгертуді және жариялауға қазіргі көзқарасымызды жаңартуды талап етеді. — *Математикалық биология хабаршысы*. — 80 (12), — 3095–3105.

REFERENCES

Aker S., Midık Ö. (2020). The views of medical faculty students in Turkey concerning the COVID-19 pandemic. — *Journal of Community Health*, — 45(4), — 684–8.

Altunkurek S.Z., Bebis H. (2019). The effects of wellness coaching on the wellness and health behaviors of early adolescents. *Public Health Nursing*, — 36(4), — 488–97.

Betancur L., Votrub-Drzal E., Schunn C. (2018). Socioeconomic gaps in science achievement. *International Journal of STEM Education*, — 5, — article number 38.

Bremer E., Graham J.D., Veldhuizen S., Cairney J. (2018). A program evaluation of an in-school daily physical activity initiative for children and youth. — *BMC Public Health*, —18(1), — № 1023. — <https://doi.org/10.1186/s12889-018-5943-2>

Breslin G., Shannon S., Rafferty R., Fitzpatrick B., Belton S., O'Brien W. (2019). The effect of sport for LIFE: All island in children from low socio-economic status: a clustered randomized controlled trial. — *Health Qual Life Outcomes*, — 17(1), — № 66.

Chittum J.R., Jones B.D., Akalin S., Schram Á.B. (2017). The effects of an afterschool STEM program on students' motivation and engagement *International Journal of STEM Education*, — 4, — № 11.

Johnstone K.M., Kemps E., Chen J. (2018). A meta-analysis of universal school-based prevention programs for anxiety and depression in children. — *Clinical Child and Family Psychology Review*, — 21(4), — 466–81.

Eckes A., Großmann N., Wilde M. (2018). Studies on the effects of structure in the context of autonomy-supportive or controlling teacher behavior on students' intrinsic motivation. — *Learning and Individual Differences*, — 62, — 69–78.

McDavid L., Carleton Parker L., Li W. (2020). The effect of an in-school versus after-school delivery on students' social and motivational outcomes in a technology-based physical activity program. *International Journal of STEM Education*, — 7, — № 28.

Lederman J., Lederman N., Bartels S., Jimenez J., Akubo M., Aly S., Zhou Q. (2019). An international collaborative investigation of beginning seventh grade students' understandings of scientific inquiry: Establishing a baseline. — *Journal of Research in Science Teaching*, — 56(4), — 486–515.

Oliveira D.M.D., Pedro L. Santos C. (2021). The use of mobile applications in higher education classes: A comparative pilot study of the students' perceptions and real usage. — *Smart Learning Environments*, — 8, — №14.

Salmi H., Thuneberg H. (2019). The role of self-determination in informal and formal science learning contexts. — *Learning Environments Research*, — 22(1), — 43–63.

Stern C., Lizarondo L., Carrier J., Godfrey C., Rieger K., Salmond S., Apóstolo J., Kirkpatrick P.,

Loveday H. (2020). Methodological guidance for the conduct of mixed methods systematic reviews. — *JBI Evidence Synthesis*, — 18(10), — 2108–2118.

Fankhauser S.C., Reid G., Mirzoyan G. (2021). Participating in the scientific publication process: exploring how pre-college students perceive publication within the scientific enterprise // — *Disciplinary and Interdisciplinary Science Education Research*. — 3, — № 4.

Schnell S. (2018). Reproducible research in mathematical sciences requires changes in our peer review culture and modernization of our current publication approach. — *Bulletin of Mathematical Biology*, — 80(12), — 3095–3105.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Б.Т. Абыканова, У.Т. Туленова, Ж.К. Салыкбаева, Али Чорух, А.А. Таугенбаева ШАҒЫН ЖИНАҚТЫ МЕКТЕП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИЛІГІН ДАМУ ТУРАСЫ ШАРТЫ РЕТІНДЕ ПӘНДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ АРТТЫРУ.....	7
А. Әбілқасымов, Н. Жапашов, Н. Жұмабай, Е. Сандыбаев STEM ЖӘНЕ STEM ЕМЕС ПӘНДЕР МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕ LESSON STUDY КӘСІБИ ДАМУ БАҒДАРЛАМАСЫН ҚОЛДАНУЫ.....	22
Р.У. Альменаева, Н.Д. Андреева, Р.Х. Курманбаев, Б.А. Досжанов БОЛАШАҚ БИОЛОГИЯ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН МОБИЛЬДІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ НЕГІЗІНДЕ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЭКСПЕРИМЕНТТІК НӘТИЖЕЛЕРІ.....	33
Б. Анас, М. Скаков, Ш. Раманкулов, С. Есер «НАНОТЕХНОЛОГИЯ ЖӘНЕ НАНОМАТЕРИАЛДАР» ПӘНІНІҢ ОҚУ МАЗМҰНЫН ҚҰРУДЫҢ ҚАҒИДАЛАРЫ МЕН ОҚЫТУДЫҢ КЕЗЕҢДЕРІ.....	47
С.К. Асылбекова, А.Х. Давлетова, Г.Ф. Нурбекова, Ж.А. Беккожина, О.А. Айгунова ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МОНИТОРИНГ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ БІР БӨЛІГІ РЕТІНДЕ КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУ ЖҰМЫСЫ.....	58
Г.Ә. Әбенова ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫНДА НЕОЛОГИЗМДЕРДІ ОҚЫТУ.....	72
Ж.А. Байбағшаева, К.Т. Жанұзақова ЖОО-ДА ОРАЗБЕК СӘРСЕНБАЕВ ПРОЗАСЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРМЕН ОҚЫТУ.....	85
А.К. Бақажанова, А.Е. Сағимбаева, Р.А. Шоқанов БОЛАШАҚ ХИМИЯ МҰҒАЛІМДЕРІ ҮШІН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЦИФРЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП ОҚЫТУДЫ ЖЕТІЛДІРУ.....	95
К.Г. Балгинбаева, Д. Муса ҚҰРАЛДЫ-ӘДІСТЕМЕЛІК ПЛАТФОРМА АРҚЫЛЫ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ ТУРАСЫ НЕГІЗГІ АСПЕКТІЛЕРІ.....	109
А.И. Булшекбаева, М.К. Сураншиева, З. Бейсембаева, Ж.Ж. Асанханова ПӘНАРАЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯ НЕГІЗІНДЕ БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТЕРДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭМОЦИОНАЛДЫ ОҚЫТУ (SEL) ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	123
А.Х. Давлетова, А.Т. Назарова, А.Х. Касымов, Ж.Қ. Жалғасбекова, Р.Н. Шадиев ОҚЫТУДЫ САРАЛАУ ҮШІН ЦИФРЛЫҚ ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК КЕШЕНДІ ПАЙДАЛАНУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	134
Р.А. Ельгинова, Ж.К. Нурбекова, К.М. Мухамедиева, Г.Ш. Нургазинова, Ж.Б. Копеев ТОЛЫҚТЫРЫЛҒАН ШЫНАЙЫЛЫҚҚА ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМІН ДАЯРЛАУДЫҢ МАЗМҰНЫ.....	149
Ш. Жанысбекова, Г. Сырлыбаева ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕ ПРАГМАТИКАЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ДАМУ ОҚУШЫЛАРДА ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ТИІМДІ ӘДІСТЕМЕЛЕРІН ЗЕРДЕЛЕУ.....	162
Ж.Е. Зулыхар, А.Р. Серікбаева, Г.Ф. Нурбекова, Қ.У. Кариева, I.M. Sirojiddinova ЖЕЛЛІК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ОҚЫТУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ.....	178
Б.З. Кенжегулов, Ж. Сайдолқызы, Р.Қ. Аманғалиева, Д.А. Ахметбай, Р. Schmidt ОРТА МЕКТЕП БАҒДАРЛАМАСЫНДАҒЫ КҮРДЕЛІ ТРИГОНОМЕТРИЯЛЫҚ ТЕНДЕУЛЕРДІ ЖАСАНДЫ ЖОЛДАРМЕН ШЕШУ ӘДІСТЕРІ.....	194
Г.Р. Кошанова, Э.А. Абдыкеримова, А.Б. Туркменбаев, Б.Т. Урбисина, А.С. Омуралиев ВИРТУАЛДЫ КОНСТРУКТОР ЖӘНЕ STEM-ТЕХНОЛОГИЯСЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ.....	212
А.А. Куралбаева, Г. Пилтен, Г.Н., Диханбаева, А.Ш. Жүнісова БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ОҚУ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫ МЕН ӘДЕТТЕРІН БАҒАЛАУ: ҚАЗАҚСТАН МЫСАЛЫНДА.....	231

Р. Салықов, М. Скаков, И. Усембаева, Ш. Раманкулов, А. Чорух ОҚЫТУДАҒЫ ПӘНАРАЛЫҚ STEAM ТЕХНОЛОГИЯСЫ: «ЭЛЕКТР ЖӘНЕ МАГНЕТИЗМ» БӨЛІМІН ОҚЫТУДЫҢ ФОРМАЛАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ.....	241
А.Ы. Сафарғалиева ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУЫ: НЕГІЗГІ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР.....	253
А. Сейтмуратов, А. Нұрғалиева, С. Меңліхожаева, Д. Жарылғапова, М. Парменова, Р.Ж. Мрзабаева, А.Б. Сакулова МАТЕМАТИКА МҰҒАЛІМДЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУ МАҚСАТЫНДА МАТЕМАТИКАЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМДАРДЫ ОҚЫТУДЫҢ БОЛЖАМДЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК МОДЕЛІ.....	269
М.К. Скаков, Т.Н. Далабаев, А. Чорух, М.М. Нуризинова БОЛАШАҚ ФИЗИКА МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	283
Б. Тасұов, Н.А. Нигетбаева ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНДЕ ЭЛЕКТРОНДЫ ОҚУЛЫҚТЫҢ ТИІМДІЛІГІ ЖӘНЕ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	295
А.А. Таутенбаева, Г.М. Қусанов, Г.Турмуханова, Э. Куриэль-Марин, Б.Т. Абыканова ЗИЯТКЕРЛІК БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛЛЕР МЕН ВЕБ-ҚАУЫМДАСТЫҚТАР.....	306
А.Т. Тулебаева, М.К. Айтимов, Ш.М. Майгелдиева, Н. Йылдыз СЫР ӨҢІРІ АҚЫНДАРЫ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ФИЛОСОФИЯЛЫҚ-ДИДАКТИКАЛЫҚ САРЫНДАР МЕН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КӨЗҚАРАСТАР (Жүсіп Ешаниязұлы шығармалары негізінде).....	324
Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова, Х.И. Бұлбұл БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ДАЙЫНДЫҒЫН ЖАППАЙ АШЫҚ ОНЛАЙН КУРС АРҚЫЛЫ ЖЕТІЛДІРУ МҰМКІНДІКТЕРІ.....	337

ЭКОНОМИКА

Б.Х. Айдосова, А.А. Макенова, А.Ж. Бухарбаева, Е.Ж. Ыдырыс, Н.С. Қусаева МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ ҚАРЖЫСЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	349
Р.К. Арзикулова, Ж.А. Қуатбеков, С.Қ. Темірхан, Ш.И. Алимкулова, Ч. Нұрғалиева «ҚАЗМҰНАЙГАЗ» ПРО-НЫҢ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ НАРЫҚҚА ӘСЕРІ.....	366
А.Д. Асанова, Л.Ж. Аширбекова ҚР ЖЕРГІЛІКТІ ӨЗІН-ӨЗІ БАСҚАРУ ОРГАНДАРЫНЫҢ ЖҰМЫСЫНДАҒЫ АШЫҚТЫҚ	380
Ж.А. Бабажанова, А.А. Тапалова, А.Т. Мелекова, Н.А. Ибадильдин, Г.С. Мукина ӨМІР СҮРУ ДЕҢГЕЙІМЕН САПАЛЫ ӨМІР СҮРУ ДЕҢГЕЙІ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУДЫҢ НЕГІЗГІ САНАТТАРЫ.....	390
А.Ә. Бодықова, Ж.Ш. Қыдырова, А.С. Шайнуров, А.Б. Алибекова, Э.Т. Темирбекова ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРІНДЕГІ ЖОҒАРЫ БІЛІМГЕ АРНАЛҒАН МЕМЛЕКЕТТІК ШЫҒЫНДАР.....	408
А.К. Бакпаева, Г.А. Оспанова, Ж.К. Басшиева, К.Н. Тастанбекова, М.Н. Нұрғабайлов, А.А. Нұрғалиева ЖАҢАҢДАНУДЫҢ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ НАРЫҚТАРЫНА ЖӘНЕ ОНЫМЕН БАЙЛАНЫСТЫ САУДА ҚАТЫНАСТАРЫНА ӘСЕРІ.....	420
Э.С. Балапанова, А.К. Джусибалиева, З.У. Джубалиева, А.К. Адельбаева, С. Дырқа АГРАРЛЫҚ ЭКСПОРТТЫҚ НАРЫҚТАРДЫ ДАМУЫ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	432
Б.М. Жұрынов ӨНЕРКӘСІП САЛАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ІРІ ҰЛТТЫҚ ХОЛДИНГТЕРІН БАСҚАРУДА ЖОБАЛЫҚ МЕНЕДЖМЕНТ ҚҰРАЛДАРЫН ҚОЛДАНУ.....	445
Ж.С. Булхайрова, А.Б. Темирова, Ш.Ж. Сейітжағыпарова, Ш.А. Капанова ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢДЕ ҚАЗАҚСТАННЫҢ АУЫЛДЫҚ АУМАҚТАРЫН ОРНЫҚТЫ ДАМУЫ.....	469

Н.А. Гумар, Г.А. Саймагамбетова, Ш.Е. Шалбаева, Т.К. Жолдасбаева, Л.А. Попп ӨНІРЛІК ЭКОНОМИКАНЫҢ БӘСЕКЕЛЕСТІК АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫН БАҒАЛАУ ӘДІСТЕМЕЛЕРІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ.....	482
З.О. Иманбаева, М.А. Токтарова, М.Ш. Күшенова, Р.К. Айтманбетова, Гиорги Абуселидзе АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ СЕКТОРЫНДА БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	498
А.Т. Исаева, Д.О. Онолтаев, М.Н. Нургабылов, Н.Н. Чуприна, М.Т. Баетова ҚАЗІРГІ ЭКОНОМИКАДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУДІҢ РӨЛІ.....	513
Ғ.Е. Керімбек, А.Ж. Машаева, А.Ш. Алимбетов, Г.К. Мусаева, Г.А. Куаналиева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТРАНЗИТТІК-КӨЛІК САЛАСЫНЫҢ ДАМУ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ЭКОНОМИКАЛЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	528
А.П. Коваль, А.Б. Бекмагамбетов, Л.М. Шаяхметова, Ш.Т. Айтимова АҚШ ПЕН КАНАДА МЫСАЛЫН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП, ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕГІ ӨНДІРІСТІК ЖӘНЕ САҚТАНДЫРУ ТӘУЕКЕЛДЕРІНІҢ ЖІКТЕЛУІНЕ САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ.....	542
А.Т. Көкенова, А.Р. Шалбаева, И.Ю. Хан, К.К. Байгабулова, А.О. Демеубаева ТҰРАҚТЫ ДАМУ ЖАҒДАЙЫНДА АӨК ДАМУЫН БАСҚАРУДЫҢ ӨНІРЛІК СТРАТЕГИЯЛАРЫН ЗЕРТТЕУ.....	558
М.А. Меккин, Т.С. Куракбаева, С.К. Серикбаев, Ж.К. Кайрлиева, Б.С. Құлбай ПОСТКЕҢЕСТІК ЕЛДЕРДЕГІ СЫРТҚЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ.....	573
Е.Т. Мендіқұл, К.А. Утегенова, Н.Қ. Шекен, Д.А. Бекешева, А.Ж. Машаева ҚАЗАҚСТАННЫҢ КҮРІШ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨНІРІНДЕ ЛОГИСТИКА ЖҮЙЕСІН ҚҰРУ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САУДАНЫ ДАМУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	588
Б.Б. Мубарақова, Д.С. Уразалимова, А.Ж. Мусина, Ж. Байшукурова, Р.С. Якудина ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСІПКЕРЛІКТІ ДАМУ ТҰРАҚТЫ ҚР ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ ДЕҢГЕЙІН ЖОҒАРЫЛАТУДЫҢ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	603
Г.Б. Нұрлихина, М.А. Мұкин, С.К. Сәрикбаев, Б.С. Құлбай, С.Т. Исағалиев ҚАЗАҚСТАН МЕН РЕСЕЙ АРАСЫНДАҒЫ КҮП ЖАҚТЫ ЫНТИМАҚТАСТЫҚТЫҢ ЖАҒДАЙЫ МЕН БҮЛАШАҒЫ.....	618
К.Б. Сатымбекова, М.У. Даурбаева, В.М. Карибов, А.Т. Райымбекова, Б.Ж. Корпалиева, И. Узун, А.А. Куралбаев КОМПАНИЯДА АҚША ҚАРАЖАТТАРЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ЖӨНІНДЕГІ ЕСЕПТІЛІКТІҢ ҚҰРЫЛЫМЫ ЖӘНЕ ОНЫ ТАЛДАУДЫҢ НЕГІЗДЕРІ.....	636
А. Серікқызы, Ә.С. Бақтымбет, С.С. Бақтымбет ЕЛДІҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ШАРТТАРЫНДА АДАМИ КАПИТАЛДЫҢ ЖАҒДАЙЫН БАҒАЛАУ.....	650
К.Н. Тастанбекова, А.М. Сапарбаева, С.А. Файзуллина, А.Е. Сарсенова, А.Т. Исаева, Хафез Абдо ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИНФЛЯЦИЯЛЫҚ ПРОЦЕСТІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЛДАРЫ.....	665
З.М. Турсынқұлова, Л.А. Омарбақиев, А.Ж. Түлеева, А.У. Абишова САЛЫҚ САЯСАТЫНЫҢ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНЫҢ ӨМІР СҰРУ ДЕҢГЕЙІН АРТТЫРУҒА ӘСЕРІ.....	680
Н.А. Урузбаева, Ж.А. Бекмурзаева, Раб Наваз Лодхи МАҒЫСТАУ ОБЛЫСЫНЫҢ АЙМАҚТЫҚ ТУРИСТІК ӨНІМІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ: ҚҰРЫЛЫМДЫҚ ТӘСІЛ.....	693
Л.М. Сембиева, Н. Шмиголь, Ж.А. Шанайбаева, Г.К. Бекбусинова, Ә.Ж. Исмаилова СЫРТҚЫ МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ОРГАНДАРЫНЫҢ САРАПТАМАЛЫҚ-ТАЛДАМАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІН РЕФОРМАЛАУДЫҢ ЖЕКЕЛЕГЕН АСПЕКТІЛЕРІ.....	709

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Б.Т. Абыканова, У.Т. Туленова, Ж.К. Салыкбаева, Али Чорух, А.А. Таутенбаева ПОВЫШЕНИЕ ПРЕДМЕТНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ КАК УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА ПЕДАГОГОВ МАЛОКОМПЛЕКТНЫХ ШКОЛ.....	7
А. Абилкасымова, Н. Жапашов, Н. Жумабай, Е. Сандыбаев ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОГРАММЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ LESSON STUDY УЧИТЕЛЯМИ, ПРЕПОДАЮЩИМИ И НЕ ПРЕПОДАЮЩИМИ STEM.....	22
Р.У. Альменаева, Н.Д. Андреева, Р.Х. Курманбаев, Б.А. Досжанов ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ НА ОСНОВЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МОБИЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	33
Б. Анас, М. Скаков, Ш. Раманкулов, С. Есер ПРИНЦИПЫ ПОСТРОЕНИЯ УЧЕБНОГО СОДЕРЖАНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «НАНОТЕХНОЛОГИИ И НАНОМАТЕРИАЛЫ» И ЭТАПЫ ОБУЧЕНИЯ.....	47
С.К. Асылбекова, А.Х. Давлетова, Г.Ф. Нурбекова, Ж.А. Беккожина, О.А. Айгунова ПРОФИОРИЕНТАЦИОННАЯ РАБОТА КАК ЧАСТЬ ТЕХНОЛОГИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МОНИТОРИНГА.....	58
Г.А. Абенова ПРЕПОДАВАНИЕ НЕОЛОГИЗМОВ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ.....	72
Ж.А. Байбатшаева, К.Т. Жанузакова ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПОДХОДОВ К ПРЕПОДАВАНИЮ ПРОЗЫ ОРАЗБЕКА САРСЕНБАЕВА В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ.....	85
А.К. Бакажанова, А.Е. Сагимбаева, Р.А. Шоқанов СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ХИМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ: КОМПЛЕКСНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ЦИФРОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ХИМИИ.....	95
Г.О. Беркинбаева, Ж.Б. Чилдибаев ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ГЕОГРАФИЧЕСКОЙ ОСОБЕННОСТИ ИЛЕ-АЛАТАУСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ПАРКА.....	109
К.Г. Балгинбаева, Д. Муса РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ НАВЫКОВ УЧИТЕЛЕЙ ЧЕРЕЗ ИНСТРУМЕНТАЛЬНО- МЕТОДИЧЕСКУЮ ПЛАТФОРМУ: КЛЮЧЕВЫЕ АСПЕКТЫ.....	123
А.Х. Давлетова, А.Т. Назарова, А.Х. Касымова, Ж.К. Жалгасбекова, Р.Н. Шадиев МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВОГО УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА ПРИ ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ ОБУЧЕНИЯ.....	134
Р.А. Ельгинова, Ж.К. Нурбекова, К.М. Мухамедиева, Г.Ш. Нургазинова, Ж.Б. Копеев СОДЕРЖАНИЕ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ ИНФОРМАТИКИ ПО ДОПОЛНЕННОЙ РЕАЛЬНОСТИ.....	149
Ш. Жанысбекова, Г.Сырлыбаева РАЗВИТИЕ ПРАГМАТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА: ИЗУЧЕНИЕ ЭФФЕКТИВНЫХ МЕТОДИК ФОРМИРОВАНИЯ У УЧАЩИХСЯ.....	162
Ж.Е. Зулпыхар, А.Р. Серикбаева, Г.Ф. Нурбекова, К.У. Кариева, И.М. Сирожидинова СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ОБУЧЕНИЯ СЕТЕВЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ.....	178
Б.З. Кенжегулов, Ж. Сайдолкызы, Р.Қ. Амангалиева, Д.А. Ахметбай, Р. Schmidt МЕТОДЫ РЕШЕНИЯ СЛОЖНЫХ ТРИГОНОМЕТРИЧЕСКИХ УРАВНЕНИЙ ИСКУССТВЕННЫМИ ПУТЯМИ В ПРОГРАММЕ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ.....	194

Г.Р. Кошанова, Э.А. Абдыкеримова, А.Б. Туркменбаев, Б.Т. Урбисина, А.С. Омуралиев ВИРТУАЛЬНЫЙ КОНСТРУКТОР И СТЕМ-ТЕХНОЛОГИЯ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ.....	212
А.А. Куралбаева, Г. Пилтен, Г.Н., Диханбаева, А.Ш. Жүнісова ОЦЕНКА ЧИТАТЕЛЬСКИХ ИНТЕРЕСОВ И ПРИВЫЧЕК БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ: НА ПРИМЕРЕ КАЗАХСТАНА.....	231
Р. Салыков, М. Скаков, И. Усембаева, Ш. Раманкулов, А. Чорух МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ STEAM В ОБУЧЕНИИ: ФОРМЫ И МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РАЗДЕЛА «ЭЛЕКТРИЧЕСТВО И МАГНЕТИЗМ».....	241
А.Ы. Сафаргалиева РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ: БАЗОВЫЕ НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЦЕННОСТИ.....	253
А. Сейтмуратов, А. Нургалиева, С. Менлихожаева, Д. Жарылгапова, М. Парменова, Р.Ж. Мрзабаева, А.Б. Сакулова МОДЕЛЬ ПРОГНОЗИРОВАННОЙ КОМПЕТЕНЦИИ МАТЕМАТИЧЕСКИХ СТРУКТУР ДЛЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ МАТЕМАТИКИ.....	269
М.К. Скаков, Т.Н. Далабаев, А. Чорух, М.М. Нуризинова МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИКИ.....	283
Б. Тасуов, Н.А. Ниегбаева ЭФФЕКТИВНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ ЭЛЕКТРОННОГО УЧЕБНИКА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ.....	295
А.А.Таутенбаева, Г.М. Кусайнов, Г.Б. Турмуханова, Ясмина Войводич, Б.Т. Абыканова СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ И ВЕБ-СООБЩЕСТВА В ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЕ.....	306
А.Т. Тулебаева, М.К. Айтимов, Ш.М. Майгелдиева, Н. Йылдыз ФИЛОСОФСКО-ДИДАКТИЧЕСКИЕ МОТИВЫ И ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ В ТВОРЧЕСТВЕ ПОЭТОВ ЗЕМЛИ СЫРА (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ЖУСИПА ЕШНИЯЗУЛЫ).....	324
Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова, Х.И. Бюльбюль ВОЗМОЖНОСТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ЧЕРЕЗ МАССОВЫЙ ОТКРЫТЫЙ ОНЛАЙН-КУРС.....	337

ЭКОНОМИКА

Б.Х. Айдосова, А.А. Макенова, А.Ж. Бухарбаева, Е.Ж. Ыдырыс, Н.С. Кусаева ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОВЕДЕНЧЕСКИХ ФИНАНСОВ.....	349
Р.К. Арзикулова, Ж.А. Куатбеков, С.К. Темирхан, Ш.И. Алимкулова, Ч. Нургалиева ВЛИЯНИЕ ИРО «КАЗМУНАЙГАЗ» НА РЫНОК КАЗАХСТАНА.....	366
А.Д. Асанова, Л.Ж. Аширбекова ТРАНСПАРЕНТНОСТЬ И ОТКРЫТОСТЬ В РАБОТЕ ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ РК.....	380
Ж.А. Бабажанова, А.А. Тапалова, А.Т. Мелекова, Н.А. Ибадильдин, Г.С. Мукина ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА И УРОВНЯ ЖИЗНИ НАРОДА – ПРИОРИТЕТНЫЙ ФАКТОР НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	390
А.А. Бодыкова, Ж.Ш. Кыдырова, А.С. Шайнуров, А.Б. Алибекова, Э.Т. Темирбекова ГОСУДАРСТВЕННЫЕ РАСХОДЫ НА ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	408
А.К. Бакпаева, Г.А. Оспанова, Ж.К. Басшиева, К.Н. Тастанбекова, М.Н. Нургабылов, А.А. Нургалиева ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ РЫНКИ И СВЯЗАННЫЕ С НИМИ ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ.....	420

Э.С. Балапанова, А.К. Джусибалиева, З.У. Джубалиева, А.К. Адельбаева, С. Дырка ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ АГРАРНЫХ ЭКСПОРТНЫХ РЫНКОВ.....	432
Б.М. Журынов, ПРИМЕНЕНИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В УПРАВЛЕНИИ КРУПНЫХ НАЦИОНАЛЬНЫХ ХОЛДИНГОВ КАЗАХСТАНА В СФЕРЕ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	445
Ж.С. Булхайрова, А.Б. Темирова, Ш.Ж. Сейтжагипарова, Ш.А. Капанова УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ КАЗАХСТАНА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ.....	469
Н.А. Гумар, Г.А. Саймагамбетова, Ш.Е. Шалбаева, Т.К. Жолдасбаева, Л.А. Попп СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МЕТОДИК ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	482
З.О. Иманбаева, М.А. Токтарова, М.Ш. Кушенова, Р.К. Айтманбетова, Абуселидзе Гиорги ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ТЕХНОЛОГИИ БЛОКЧЕЙН В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОМ СЕКТОРЕ.....	498
А.Т. Исаева, Д.О. Онолгаев, М.Н. Нургабылов, Н.Н. Чуприна, М.Т. Баева РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	513
Г.Е. Керимбек, А.Ж. Машаева, А.Ш. Алимбетов, Г.К. Мусаева, Г.А. Куаналиева СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ И ЭКОНОМИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ТРАНЗИТНО-ТРАНСПОРТНОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	528
А.П. Коваль, А.Б. Бекмагамбетов, Л.М. Шаяхметова, Ш.Т. Айтимова СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ КЛАССИФИКАЦИИ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ И СТРАХОВЫХ РИСКОВ В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ПРИМЕРЕ США И КАНАДЫ.....	542
А.Т. Кокенова, А.Р. Шалбаева, И.Ю. Хан, К.К. Байгабулова, А.О. Демубаева ИССЛЕДОВАНИЕ РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ АПК В УСЛОВИЯХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	558
М.А. Мекин, Т.С. Куракбаева, С.К. Серикбаев, Ж.К. Кайрлиева, Б.С. Кулбай СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАНАХ (НА ПРИМЕРЕ КАЗАХСТАНА).....	573
Е.Т. Мендикул, К.А. Утегенова, Н.К. Шекен, Д.А. Бекешева, А.Ж. Машаева СОЗДАНИЕ СИСТЕМЫ ЛОГИСТИКИ В РИСОВОДЧЕСКОМ РЕГИОНЕ КАЗАХСТАНА КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ.....	588
Б.Б. Мубаракова, Д.С. Уразалимова, А.Ж. Мусина, Ж. Байшукурова, Р.С. Якудина РАЗВИТИЕ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЗАНЯТОСТИ РК.....	603
Г.Б. Нурлихина, М.А. Мекин, С.К. Серикбаев, Б.С. Кулбай, С.Т. Исагалиев СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ МНОГОСТОРОННЕГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА КАЗАХСТАНА И РОССИИ.....	618
К.Б. Сатымбекова, М.У. Даурбаева, В.М. Карибов, А.Т. Райымбекова, Б.Ж. Корпалиева, И. Узун, А.А. Куралбаев СТРУКТУРА ОТЧЕТНОСТИ ПО ДВИЖЕНИЮ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ В КОМПАНИИ И ОСНОВЫ ЕЕ АНАЛИЗА.....	636
А. Сериккызы, А.С. Бактымбет, С.С. Бактымбет ВЛИЯНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА НА УРОВЕНЬ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	650
К.Н. Тастанбекова, А.М. Сапарбаева, С.А. Файзуллина, А.Е. Сарсенова, А.Т. Исаева, Хафез Абдо ОСОБЕННОСТИ И СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ИНФЛЯЦИОННОГО ПРОЦЕССА В КАЗАХСТАНЕ.....	665

З.М. Турсынкулова, Л.А. Омарбакиев, А.Ж. Тулеева, А.У. Абишова ВЛИЯНИЕ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ КАЗАХСТАНА.....	680
Н.А. Урузбаева, Ж.А. Бекмурзаева, Раб Наваз Лодхи ФОРМИРОВАНИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИСТСКОГО ПРОДУКТА МАНГИСТАУСКОЙ ОБЛАСТИ: СТРУКТУРНЫЙ ПОДХОД.....	693
Л.М. Сембиева, Н. Шмиголь, Ж.А. Шанайбаева, Г.К. Бекбусинова, А.Ж. Исмаилова ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ ЭКСПЕРТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНЕШНЕГО ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА.....	709

CONTENTS
PEDAGOGYR

B.T. Abykanova, U.T. Tulenova, Zh.K. Salykbayeva, A. Çoruh, A.A. Tautenbayeva INCREASING SUBJECT COMPETENCIES AS A CONDITION FOR DEVELOPING THE TEACHERS' PROFESSIONALISM IN SMALL CLASS SCHOOLS.....	7
A. Abylkassymova, N. Japashov, N. Zhumabay, E. Sandybayev USE OF THE LESSON STUDY PROFESSIONAL DEVELOPMENT PROGRAM BY BOTH STEM AND NON-STEM TEACHERS IN THE EDUCATIONAL PROCESS.....	22
R.U.Almenayeva, N.D. Andreeva, R.H. Kurmanbayev, B.A. Doszhanov EXPERIMENTAL RESULTS OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS BASED ON THE USE OF MOBILE TECHNOLOGIES.....	33
B. Anas, M. Skakov, Sh. Ramankulov, S. Eser PRINCIPLES OF CONSTRUCTION OF THE EDUCATIONAL CONTENT OF THE DISCIPLINE «NANOTECHNOLOGY AND NANOMATERIALS» AND STAGES OF TRAINING.....	47
S.K. Assylbekova, A.Kh. Davletova, G. Nurbekova, Zh.A. Bekkozhdina, O.A. Aigunova CAREER GUIDANCE WORK AS PART OF THE TECHNOLOGY OF PEDAGOGICAL MONITORING.....	58
G.A. Abenova TEACHING NEOLOGISMS IN HIGHER EDUCATION.....	72
Zh.A. Baibatshayeva, K.T. Zhanuzakova APPLYING INNOVATIVE APPROACHES TO THE TEACHING OF ORAZBEK SARSENBAYEV'S PROSE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	85
A.K. Bakazhanova, A.E. Sagimbaiyeva, R.A. Shokanov IMPROVING CHEMISTRY EDUCATION: COMPREHENSIVE INTEGRATION OF INNOVATIVE DIGITAL TOOLS FOR FUTURE CHEMISTRY TEACHERS.....	95
K.G. Balginbayeva, D. Mussa DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SKILLS OF TEACHERS THROUGH AN INSTRUMENTAL AND METHODOLOGICAL PLATFORM: KEY ASPECTS.....	109
A. Bulshekbayeva, M. Suranshieva, Z. Beisembayeva, Zh. Asanhanova FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF SOCIAL-EMOTIONAL LEARNING (SEL) SKILLS OF FUTURE TEACHERS BASED ON INTERDISCIPLINARY INTEGRATION.....	123
A.Kh. Davletova, A.T. Nazarova, A.Kh. Kassymova, Zh.K. Zhalgasbekova, R.N. Shadiev METHODOLOGY FOR USING A DIGITAL EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL COMPLEX FOR DIFFERENTIATION OF TRAINING.....	134
R.A. Yeltinova, Zh.K. Nurbekova, K.M. Mukhamediyeva, G.Sh. Nurgazinova, Zh.B. Kopeyev CONTENT OF TRAINING A TEACHER OF INFORMATICS IN AUGMENTED REALITY.....	149
Sh. Zhanysbekova, G. Syrlybayeva DEVELOPING PRAGMATIC COMPETENCIES IN KAZAKH LANGUAGE TEACHING: EXPLORING EFFECTIVE METHODOLOGIES FOR STUDENT FORMATION.....	162
Zh.E. Zulpykhar, A.R. Serikbayeva, G. Nurbekova, K.U. Kariyeva, I.M. Sirojiddinova THE CURRENT STATE OF NETWORK TECHNOLOGY EDUCATION.....	178
B.Z. Kenzhegulov, Zh. Saidolkyzy, R.K. Amangaliyeva, D.A. Akhmetbay, P. Schmidt METHODS OF SOLVING COMPLEX TRIGONOMETRIC EQUATIONS IN ARTIFICIAL WAYS IN THE SECONDARY SCHOOL PROGRAM.....	194
G.R. Kochshanova, E.A. Aabykerimova, A.B. Turkmenbayev, B.T. Urbisinova, A.S. Omuraliev VIRTUAL CONSTRUCTOR AND STEM TECHNOLOGY AS A MEANS OF FORMING FUNCTIONAL LITERACY OF STUDENTS.....	212
A. Kuralbayeva, G. Pilten, G.N. Dikhanbayeva, A.Sh. Zhunissova EVALUATION OF READING INTEREST AND HABITS OF PROSPECTIVE PRIMARY SCHOOL TEACHERS: THE CASE OF KAZAKHSTAN.....	231

R. Salykov, M. Skakov, I. Usembayeva, Sh. Ramankulov, A. Choruh
INTERDISCIPLINARY STEAM TECHNOLOGY IN TEACHING: FORMS AND METHODS
OF TEACHING THE SECTION «ELECTRICITY AND MAGNETISM».....241

A.Y. Safargaliyeva
DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION: BASIC NATIONAL VALUES.....253

**A. Seitmuratov, A. Nurgaliev, S. Menlikozhaeva, D. Zharylgapova, M. Parmenova,
R.Zh. Mrzabayeva, A.B. Sakulova**
MODEL OF PREDICTIVE COMPETENCE OF MATHEMATICAL STRUCTURES
FOR PROFESSIONAL TRAINING OF MATHEMATICS TEACHERS.....269

M.K. Skakov, T.N. Dalabayev, A. Choruh, M.M. Nurizinova
THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR DEVELOPING THE SCIENTIFIC
RESEARCH COMPETENCIES OF FUTURE PHYSICS TEACHERS.....283

B. Tassuov, N.A. Niyetbayeva
EFFECTIVENESS AND FEATURES OF AN ELECTRONIC TEXTBOOK IN THE
LEARNING PROCESS.....295

A.A. Tautenbayeva, G.M. Kussainov, G.B. Turmukhanova, E. Curiel-Marin, B.T. Abykanova
SOCIAL NETWORKS AND WEB COMMUNITIES IN AN INTELLIGENT
EDUCATIONAL SYSTEM.....306

A.T. Tulebayeva, M.K. Aitimov, Sh.M. Maigeldiyeva, N. Yulduz
PHILOSOPHICAL AND DIDACTIC MOTIVES AND PEDAGOGICAL VIEWS IN THE WORKS
OF THE POETS OF THE LAND OF SYR (based on the works of Zhusip Yeshniyazuly).....324

D. Shrymbay, E. Adylbekova, H.I. Bulbul
OPPORTUNITIES TO IMPROVE THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS
THROUGH A MASSIVE OPEN ONLINE COURSE.....337

EKONOMICS

B.Kh. Aidosova, A.A. Makenova, A.Zh. Bukharbaeva, E.Zh. Ydyrys, N.S. Kusaeva
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF BEHAVIORAL
FINANCE.....349

R. Arzikulova, Zh. Kuatbekov, S. Temirkhan, Sh. Alimkulova, Ch. Nurgaliyeva
THE IMPACT OF «KAZMUNAYGAS» ON THE MARKET OF KAZAKHSTAN.....366

A.D. Assanova, L.Zh. Ashirbekova
TRANSPARENCY AND OPENNESS IN THE FUNCTIONING OF LOCAL
SELF-GOVERNMENT AUTHORITIES IN KAZAKHSTAN.....380

Zh. Babazhanova, A.A. Tapalova, A.T. Melekova, N. Ibadildin, G. Mukina
PROBLEMS OF INCREASING THE QUALITY AND STANDARD OF LIFE OF THE
PEOPLE – A PRIORITY FACTOR OF THE NATIONAL ECONOMY.....390

A. Bodykova, Zh. Kydyrova, A. Shainurov, A. Alibekova, E. Temirbekova
GOVERNMENT SPENDING ON HIGHER EDUCATION IN CENTRAL ASIAN
COUNTRIES.....408

A. Bakpayeva, G. Ospanova, Zh. Bashieva, K. Tastanbekova, M. Nurgabylov, A. Nurgaliyeva
THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON AGRICULTURAL MARKETS AND RELATED
TRADE RELATIONS.....420

E. Balapanova, A. Jussibaliyeva, Z. Dzhubaliyeva, A. Adilbayeva, Dyrka Stefan
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL EXPORT MARKETS.....432

B.M. Zhurynov
APPLICATION OF PROJECT MANAGEMENT TOOLS IN THE MANAGEMENT OF LARGE
NATIONAL HOLDINGS OF KAZAKHSTAN IN THE FIELD OF INDUSTRY.....445

Zh. Bulkhairova, A. Temirova, Sh. Seiitzhagyparova, Sh. Kapanova
SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN KAZAKHSTAN AT THE PRESENT
STAGE.....469

N. Gumar, G. Saimagambetova, Sh. Shalbaeva, T. Zholdasbaeva, L. Popp COMPARATIVE ANALYSIS OF METHODS FOR ASSESSING THE COMPETITIVE ADVANTAGES OF THE REGIONAL ECONOMY.....	482
Z. Imanbayeva, M. Toktarova, M. Kushenova, R. Aitmanbetova, George Abuselide THEORETICAL ASPECTS OF THE APPLICATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY IN THE AGRICULTURAL SECTOR.....	498
A. Issaeva, D. Onaltayev, M. Nurgabylov, N. Chupryna, M. Bayetova THE ROLE OF YOUTH NON-GOVERNMENTAL THE ROLE OF STATE REGULATION IN THE MODERN ECONOMY.....	513
G. Kerimbek, A. Mashayeva, A. Alimbetov, G. Mussaeva, G. Kuanaliyeva STATE OF DEVELOPMENT AND ECONOMIC-LEGAL FOUNDATIONS OF THE TRANSIT-TRANSPORT SECTOR OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	528
A. Koval, A. Bekmagambetov, L. Shayakhmetova, Sh. Aitimova COMPARATIVE ANALYSIS OF THE CLASSIFICATION OF INDUSTRIAL AND INSURANCE RISK IN ECONOMIC ACTIVITY USING THE EXAMPLE OF THE USA AND CANADA.....	542
A.T. Kokenova, A.R. Shalbayeva, I.Yu. Khan, K.K. Baigabulova, A.O. Demeubaeva THE STUDY OF REGIONAL STRATEGIES FOR MANAGING THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	558
M. Mekin, T. Kurakbaeva, S. Serikbaev, Zh. Kairlieva, B. Kulbay IMPROVING THE SYSTEM OF STATE REGULATION OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES IN POST-SOVIET COUNTRIES.....	573
Y.T. Mengdikul, K.A. Utegenova, N.K. Sheken, D.A. Bekesheva, A.Z. Mashayeva CREATION OF A LOGISTICS SYSTEM IN THE RICE GROWING REGION OF KAZAKHSTAN AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TRADE.....	588
B. Mubarakova, D. Urzalimova, A. Mussina, Z. Baishukurova, R. Yakudina DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE AS A FACTOR OF INCREASING THE LEVEL OF EMPLOYMENT IN THE RK.....	603
G. Nurlikhina, M. Mekin, S. Serikbaev, B. Kulbay, S. Isagaliev STATE AND PROSPECTS OF MULTILATERAL COOPERATION BETWEEN KAZAKHSTAN AND RUSSIA.....	618
K. Satymbekova, M. Daurbayeva, V. Karibov, A. Raiymbekova, B. Korpaliyeva, Y. Uzun, A.A. Kuralbayev THE STRUCTURE OF MONEY MOVEMENT REPORTING AND THE BASIS OF ITS ANALYSIS IN THE COMPANY.....	636
A. Serikkyzy, A.S. Baktymbet, S.S. Baktymbet HUMAN CAPITAL ASSESSMENT IN THE CONDITION OF COMPETITIVENESS OF THE COUNTRY.....	650
K. Tastanbekova, A. Saparbayeva, S. Faizullina, A. Sarsenova, A. Issaeva, Hafez Abdo FEATURES AND SOCIO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF THE INFLATIONARY PROCESS IN KAZAKHSTAN.....	665
Z. Tursynkulova, L. Omarbakiyev, A. Tuleeva, A. Abishova THE IMPACT OF TAX POLICY ON IMPROVING THE STANDARD OF LIVING OF THE POPULATION OF KAZAKHSTAN.....	680
N.A. Uruzbayeva, Zh.A. Bekmurzayeva, Rab Nawaz Lodhi FORMATION OF A REGIONAL TOURISM PRODUCT OF THE MANGYSTAU REGION: A STRUCTURAL APPROACH.....	693
L.M. Sembiyeva, N. Shmygol, Zh.A. Shanaibayeva, G.K. Bekbusinova, A.Zh. Ismailova SOME ASPECTS OF THE REFORM OF THE EXPERT AND ANALYTICAL ACTIVITIES OF THE EXTERNAL STATE AUDIT BODIES.....	709

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 29.02.2024.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

46,0 п.л. Тираж 300. Заказ 1.

*РОО «Национальная академия наук РК»
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19*